

2. Опитування U-Report Ukraine Що читає українська молодь. URL: <https://ukraine.ureport.in/story/2034/> (дата звернення 12.10.2024)
3. Семків Р. Як читати українських класиків. Київ: Видавництво Stretovych, 2024. 296 с.
4. Сергієнко Н. Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи: зб. матеріалів VI Всеукр. наук.- прак. конф. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих ім. Івана Зязюна НАПН України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В.О. Сухомлинського та ін. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. С. 30

Негодяєва Світлана Анатоліївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
кафедра літературознавства,
східної філології і перекладу,
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОГО ДІАЛОГУ З ТЕКСТОМ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «АРАБЕСКИ» СЕРГІЯ ЖАДАНА)

Формування в Україні нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці освітнього процесу різних рівнів освіти й типів навчальних закладів. Розробка й удосконалення змісту освіти мовно-літературної галузі – один із пріоритетних напрямків педагогічного пошуку. Це обумовлює створення нових стандартів освіти, програм, підручників і проведення цікавих експериментів в інноваційній діяльності учителів у ракурсі реформування загальної середньої освіти «Нової української школи».

Сучасна українська література вражає своєю різноманітністю та багатогранністю. Серед авторів можна знайти тих, які пишуть в традиційних жанрах, так і винахідників чогось нового, незвичайного і яскравого.

Письменники підлаштовуються під сучасність, і безліч шанувальників відповідають їм за це любов'ю, цінують те, що вони створюють. Одним з найяскравіших представників сучасної української літератури є Сергій Жадан. Саме він був одним із героїв нашого проєкту «Літературна мапа Луганщини», яку ми презентували студентам і викладачам ТНПУ імені І.В. Гнатюка (м. Тернопіль) у 2018 році. Він – неординарна постать – доводить своїми вчинками, що в теперішньому байдужому світі, світі бездуховної техніки та кривавої війни, можна і треба залишатися людиною. Сергій Жадан – учитель за фахом, письменник, рок-виконавець власних пісень разом з гуртом «Собаки в Космосі» і волонтер за покликом серця, зараз він приєднався до 13 бригади Нацгвардії «Хартія», захищаючи Харків. А у липні він з бригадою запустили мандрівне радіо «Добрі новини з Дикого Поля». Він народився й виріс у Старобільську. Уже десятий рік поспіль веде активну волонтерську діяльність, всіляко допомагаючи жителям Сходу. Офіційно зареєстрував благодійний фонд для гуманітарної роботи. При цьому письменник підкреслює, що цей фонд – «це усі ви: всі, хто допомагає, підтримує і вірить».

Запропонована студія, сподіваємося, стане своєрідним конструктором літературознавчого та педагогічного інструментарію, необхідного для самопідготовки вчителя до уроків позакласного читання з літератури або оглядових уроків інтегрованих культурологічних курсів профільної школи, які буде розроблено науковцями та методистами відповідно до Державного стандарту профільної середньої освіти [2]. Логіку презентованої методичної моделі ми побудували на літературознавчому діалозі з текстом збірки «Арабески» [3] Сергія Жадана, сучасного українського письменника.

З огляду на особливості мислення сучасної молоді, їх не можна вчити так, як вчили раніше. Типологію будування уроку вчитель обирає в межах власної академічної свободи з урахуванням рівня сформованості читацької компетентності здобувачів певного класу та рівня розвитку їх критичного мислення під час роботи з різними видами джерел та мети уроку. Це можуть бути традиційні комбіновані уроки, уроки-анонси, диспути, оглядові, із залученням інтерактивних технологій, інтегровані, бінарні, перевернуті тощо. Важливо під час будування літературознавчого діалогу з текстами 12 оповідань збірки мотивувати здобувачів тезою – процеси глобалізація світової спільноти

та останні дії агресивної політики деяких імперій і держав спровокували ризик ментальної деформації українців на усіх рівнях світовідчуття, і національної самоідентифікації перш за все. Від сучасників залежить збереження нашої культури, яка є підґрунтям національної ідеї загалом. Тому читання й пропагування вартісного художнього контенту є гідною зброєю в інформаційному просторі.

Використовуючи чітку й непримиренну активну життєву позицію, іноді провокативність, епатажність й щирість пропонованого автора та тяжіння старших підлітків до зацікавлення соціальними мережами, рекомендуємо їм ознайомитися із сторінкою Сергія Жадана на Фейсбуці (бо частково твори зі збірки друкувалися на ній) [7]. Автор та адміністратори сторінки охоче ведуть діалог із підписниками. Дотримуючись медіаграмотності як важливої складової сучасного курсу літератури, запропонуйте здобувачам ознайомитися заздалегідь або частково на уроці з анотаціями, рецензіями, відгуками, презентаціями на збірку у вільних інтернетних джерелах [1, 4, 5, 6, 8].

Оскільки, сучасні здобувачі відрізняються так званим «кліповим» сприйняттям і прекрасно вловлюють образну, візуальну інформацію, проте погано сприймають складні визначення і довгі тексти, під час аналізу новел збірки рекомендуємо створювати інфографічні карти, блоки, схеми, таблиці (на вибір) як для характеристики збірки загалом, так і для характеристики новел, прочитаних на вибір. Комірки обраного інфографічного інструментарію можуть як пропонуватися вчителем, так і здобувачами в залежності від власного сприйняття та інтерпретації тексту. Для прикладу подаємо орієнтовну таблицю характеристики збірки.

Жанр – збірка 12 новел.	Тема – показ життя мешканців прифронтового міста.	Ідея – ствердження справжньої людяності і любові до рідної пам'яті, землі, заклик до захисту й збереження домівки. Бо час без любові – втрачений час.
Символічність та історія задуму назви «Арабески» – це тип близькосхідної	 Жадан С. Арабески. Чернівці: Меридіан Черновіц, 2024.	Головні герої збірки: узагальнені типові образи сучасників – «Ті, хто

середньовічної орнаментики; однойменний етюд Миколи Хвильового; двотомник культурних, історичних та політичних статей Миколи Гоголя; харківський театр.	136 с.	лишаються у своїх містах, і ті, хто виїжджають. Ті, хто воюють, і ті, хто ховаються. Ті, хто раптом виявляються беззахисними, безпритульними, змалілими, й ті, хто роблять більше, ніж можуть, бо не можуть інакше. Ті, хто хочуть стерти пам'ять, і ті, хто не віддадуть ані клаптика власних спогадів» (Аріна Кравченко).
Провідні мотиви: життя і смерті, пам'яті й безпам'ятства, вибору, відповідальності, патріотизму, добра і зла, боротьби та бездіяльності, любові й ненависті, віри й зневіри, краси й потворності, миру й війни, людяності, всепрощення, розчарування й зради тощо.	«Сергій Жадан написав свої «Арабески» майже через сто років після «Арабесок» Хвильового (1927). Ця назва звучить як топонім, а виглядає як візерунок сьогоденного Харкова. Схід. Орнамент. Неповторність. Універсальність» (Світлана Олешко).	Мої арабески Жадана

Рефлексією здобувачів на знайомство з новелами збірки можуть стати як власні записи відгуків «Мої арабески Жадана», так і створення роликів, буктрейлерів, кроссенсів, написання власних новел, віршів, есе, створення цитатників, мотиваторів, перформансів, ведення блогів тощо. Прекрасним продовженням може стати заочна екскурсія локусами та топосами Сходу за змістом збірки «Слідами Арабесок», підказки на які можна знайти в авторських рисунках книжки (північна Салтівка Харкова, спотворений майданчик Лиману, ЗАЕС, будинок із темними вікнами, залізничний вокзал м. Костянтинівки що на Донеччині, пам'ятник Шевченку в Харкові, поля, степи, житлові ландшафти,

Часів Яр). Літературне «смакування» запропонованих творів повинно надихнути молоде покоління формувати громадянську позицію, які дадуть змогу задумуватися над питанням етнічної приналежності, переосмислювати скривлені історичні факти та ціннісні категорії, і, як наслідок, – позбавлятися посттравматичних синдромів попередніх поколінь, у яких укорінювали усвідомлення українськості як прояв комплексу меншовартості.

Сподіваємося, що студія стане в нагоді здобувачам, які вирішили присвятити себе великій справі – жити з любов'ю до української та світової словесності й дітей, методистам-наставникам, що мріють сформувати гідну зміну, викладачам-практикам, котрі не припиняють розвиватися, досягнувши певного професійного рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гусейнова О. «Любов як велика відповідальність». Жадан про нову книжку «Арабески». URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=105026> (дата звернення: 16.01.2025).
2. Державного стандарту профільної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-п#Text> (дата звернення: 15.01.2025).
3. Жадан С. Арабески. Чернівці : Меридіан Черновіц, 2024. 136 с.
4. Котик І. «Арабески» Сергія Жадана: Орнамент прифронтового міста. URL: <https://chytomo.com/arabesky-serhiia-zhadana-ornament-pryfrontovoho-mista/> (дата звернення: 16.01.2025).
5. Кравченко А. Тривка тканина української боротьби: як читати «Арабески» Сергія Жадана. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/yak-chitati-arabeski-sergiya-zhadana-303844/> (дата звернення: 16.01.2025).
6. Олешко С. «Я би хотів народитися років на п'ятдесят пізніше». URL: <https://korydor.in.ua/ua/bez-rubriki/ia-by-khotiv-narodytysia-rokiv-na-p-iatdesiat-piznishe.html> (дата звернення: 16.01.2025).
7. Сергій Жадан [офіційна сторінка] URL: <https://www.facebook.com/serhiy.zhadan> (дата звернення: 15.01.2025).
8. Сергій Жадан презентує нову збірку оповідань «Арабески» у Чернівцях. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GP8arBJp0No> (дата звернення: 16.01.2025).